

OKOLINSKE POLITIKE U BOSNI I HERCEGOVINI

Doc. dr. Nedžada Tolja, e-mail: nedzada.je@live.com

Internacionalni univerziteta Travnik u Travniku

Stručni članak

Sažetak: *Bosna i Hercegovina kao zemlja biološke i geološke raznolikosti, odlikuje se unikatnošću prostorne i vremenske organizacije. U cilju očuvanja tih prirodnih vrijednosti na putu ka Evropskoj uniji zaštitu prirode i okoliša u donesenim aktima stavlja kao jedan od ključnih imperativa za budućnost. S tim u vezi motivi ovog rada su usmjereni na očuvanje prirodnih vrijednosti, a cilj rada jeste predstaviti trenutno stanje i perspektive okolinskih politika u Bosni i Hercegovini. Nakon analize dostupnih podataka evidentno je da su usvojeni okolinski zakoni, potpisane međunarodne konvencije i protokoli, proglašeni određeni dijelovi teritorije zaštićenim područjem. Međutim, praksa implementiranja istih je na veoma niskom nivou usljed čega se prirodni resursi prekomjerno iscrpljuju te su ugroženi kako predstavnici autohtone flore i faune tako i kompletni ekosistemi. Stoga je u budućnosti neophodno raditi na programima koji će rezultirati adekvatnom primjenom donesenih okolinskih zakona, a samim time i očuvanju prirodnih blagodeti.*

Ključne riječi: *priroda, biodiverzitet, okoliš, antropogeni uticaj, okolinske politike.*

ENVIRONMENTAL POLICIES IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract: *Bosnia and Herzegovina is a country of biological and geological diversity, and it has got unique spatial and temporal organization. Preserving the natural values is vitally important for the countries on the road to European Union Membership. Concerning the previous statement, the motive for this paper is to analyze to what extent one preserves nature values. The purpose of this paper is to present the current condition of environmental policies in Bosnia and Herzegovina. The available data analysis shows that in Bosnia and Herzegovina, there are environmental laws, signed international conventions and protocols, and declared protected areas. However, weak enforcement of laws designed to safeguard wildlife and protected areas results in fast depletion of the earth's natural resources endangering indigenous floral and faunal species and eventhe whole ecosystems. It is of the utmost importance to develop programmes resulting in the enforcement of the environmental laws and consequently preserving natural values.*

Keywords: *nature, environment, biodiversity, anthropogenic effect, environmental policies.*

1. UVOD

Bosna i Hercegovina se opredjelila za proces stabilizacije i pridruživanja Europskoj uniji. U tom procesu je sektor okoline jedan od visoko pozicioniranih prioriteta, gdje je poseban akcenat usmjeren na održivi razvoj. Da bi se zacrtao put ka održivom razvoju neophodna je strategija koja sadrži načela i smjernice za postizanje istog. Intenziviranjem zaštite svojih prirodnih vrijednosti Bosna i Hercegovina nastoji osigurati održivi razvoj prihvatajući načela uravnoteženog ekonomskog razvoja, usklađene stope rasta, visokog stepena zaštite, ali i unapređenja okoliša. Održivo korištenje, zaštita i razvoj prirodnih resursa je nezaobilazan uslov dugoročnog razvoja na globalnoj razini. Poseban interes je u domenu instrumentalizacije zaštite prirode i iznalažanja indikatora za uspostavu efikasne mreže zaštićenih područja kao najadekvatnijih oblika u održivom upravljanju prirodnim vrijednostima, te životnom sredinom u cijelosti, a u skladu sa IUCN i drugim dokumentima Evropske unije kao i Programa za zaštitu životne sredine Organizacije ujedinjenih nacija. Međutim, trenutno stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa donesenim zakonskim i podzakonskim aktima koji su vezani za prirodu i okoliš.

Okolinski zakoni u Bosni i Hercegovini nisu u potpunosti usklađeni sa zakonodavstvom Evropske unije, radi čega je neophodno raditi na liniji usvajanja dodatnih podzakonski akata u kojima bi bila dodatna pojašnjenja za provođenje postojećih zakona. Pored navedenog postoje i barijere koje se tiču neadekvatne primjene donesenih zakona kako od nadležnih institucija za provođenje tako i od sudova koji rijetko donose pravične odluke koje bi očuvale prirodu i okoliš u Bosni i Hercegovini.

2. ZAŠTITA PRIRODE

Priroda se može sagledati kao sveukupnost živog svijeta na planeti Zemlji zajedno sa njihovim staništem, za čiju brigu ne treba da odgovaraju samo lokalne vlade pojedinih zemalja, već da ona postane briga na globalnoj razini. Jedan od razloga za zaštitu prirodnog naslijeđa je vjerovatno naša *biophilia*, naš osjećaj povezanosti sa prirodom i drugim oblicima života. Osim estetskih i etičkih razloga za očuvanje prirode, postoje i praktični razlozi. Biodiverzitet je ključni prirodni resurs, a ugrožene vrste mogu pružiti hranu i lijekove. Konferencija o životnoj sredini i razvoju Ujedinjenih Nacija je 1992. godine definisala biološki diverzitet kao „varijabilnost među živim organizmima iz svih izvora, uključujući, između ostalog, zemaljske, morske i ostale vodene ekosisteme, i ekološke komplekse čiji su dio. Ovo uključuje diverzitet unutar vrsta, između vrsta i u ekosistemima, što znači da biodiverzitet predstavlja sveukupnost vrsta, gena i ekosistema koji imaju svoj prostorni i vremenski kontinuitet. Ova konferencija je označila je važan korak naprijed u očuvanju biološke raznolikosti i zaštiti prirode zahvaljujući usvajanju Konvencije o biološkoj raznolikosti. Europska unija odigrala je važnu međunarodnu ulogu u traženju rješenja za gubitak biološke raznolikosti, klimatske promjene i uništavanje tropskih prašuma. Evropska unija se 2011. godine posvetila zaustavljanju gubitka biološke raznolikosti i degradacije usluga ekosistema u Uniji do 2020. godine. Od 1992. program LIFE predstavlja najvažniji finansijski instrument za zaštitu biološke raznolikosti i šuma Evropske unije.

2.1. Zaštićena područja i političke osnove Bosne i Hercegovine

Zaštićena područja pružaju temeljnu strategiju očuvanja prirode na nacionalnom i međunarodnom nivou (Dudley, 2008). Izvorno su osnivana po modelu isključivosti u proglašavanju i upravljanju, slijedeći gotovo autokratski elitistički stil (Western and Wright, 1994). U mnogim su slučajevima uprave zaštićenih područja s početka dvadesetog stoljeća ugrožavale već uvriježena tradicionalna prava i način pristupa području (Graham et al., 2003; Phillips, 2003).

Danas se zaštićena područja koriste ne samo za očuvanje biološke raznolikosti već i, među ostalim ciljevima, za zaštitu krajolika i kulturnih dobara (Ray, 2004). Trenutni model za utvrđivanje i upravljanje zaštićenim područjima znatno se razlikuje od izvornog pristupa iz osamnaestog stoljeća. Od 1970. godine zaštita prirodnih područja postala je participativna iz dva glavna razloga: općeg razvoja civilnog društva širom svijeta i prepoznavanja činjenice da složeni ekološki problemi zahtijevaju razmjenu različitih znanja, ne samo naučnih (Western and Wright, 1994; Berkes, 2004). Zaštićena područja predstavljaju temelj za očuvanje prirodnih vrijednosti. Plan upravljanja zaštićenim područjem omogućava očuvanje i racionalno iskorištavanje prirodnih vrijednosti. Bosna i Hercegovina je zemlja biološke i geološke raznolikosti. Predstavlja područje sa najvećim stepenom biološke i geološke raznolikosti u Evropi, ali je istovremeno i zemlja sa najmanjom površinom zaštićenih područja. Gledajući kroz historiju, do 1990. godine, u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode (1970) i Zakonu o zaštiti kulturnog, historijskog i prirodnog naslijeđa, svega 0,55% teritorije Bosne i Hercegovine je bilo zaštićeno (253 zone - 28 127 ha). Na osnovu pregleda stanja u sektoru okoliša u Bosni i Hercegovini (EPR, 2003) određene

kategorije zaštite ima oko 2,2% ukupne teritorije, što je veoma mali procenat kada se poredi sa zemljama regiona gdje je u Makedoniji taj procenat oko 7,9%, u Crnoj Gori oko 7,72% u Sloveniji oko 7,4%, u Hrvatskoj oko 6,9% i u Srbiji oko 5,9%. Ovo jasno pokazuje da je Bosna i Hercegovina na dnu ljestvice kada su u pitanju zaštićena područja. Trenutna stanja zaštićenih područja u zemljama u regionu su povećana za razliku od Bosne i Hercegovine, gdje je primjetan veoma mali procenat povećanja. Na osnovu podataka sa stranice <http://www.haop.hr> u Republici Hrvatskoj procenat zaštićenih područja u 2017. godini je bio oko 8,54%, podaci sa stranice <https://www.ekologija.gov.rs/> prikazuju da je u Srbiji oko 6,7% teritorije zaštićeno. U Izvještaju Agencije za zaštitu životne sredine Crne Gore objavljenom 2018. godine stoji da je u Crnoj Gori oko 12,09% teritorije zaštićeno, tako da je na dnu ljestvice i dalje Bosna i Hercegovina sa oko 2,28% teritorije zaštićenih područja.

Na osnovu Strategije razvoja Bosne i Hercegovine planirano je do 2028. godine povećanje zaštićenih područja na 28%, međutim konkretnih pomaka nema, izuzev donesenih strategija i zakona koji čekaju implementaciju. U Bosni i Hercegovini zaštićeno je 37 područja na ukupnoj površini od 105.602,18 hektara što predstavlja manje od 3% teritorije BiH. Standard i preporuke Evropske unije su da svaka zemlja treba zaštititi najmanje 10% svog područja. Zakonom o zaštiti prirode uređuju se uvjeti i način obnove, zaštite i očuvanja, kao i održivog razvoja prirodnih područja. Zakon o zaštiti prirode (SN FBiH broj 66/13 od 28.8.2013. godine).

Član 134 predvidio je 6 kategorija zaštićenih područja i to kako slijedi:

- (1) Kategorija Ia: Strogi rezervat prirode
Kategorija Ib: Područje divljine
- (2) Kategorija II: Nacionalni park

(3) Kategorija III: Spomenik prirode i prirodnih obilježja

(4) Kategorija IV: Područje upravljanja staništima/vrstama

(5) Kategorija V: Zaštićen pejzaži i to kopneni pejzaž, morski pejzaž, park prirode

(6) Kategorija VI: Zaštićena područja sa održivim korištenjem prirodnih resursa

Zaštićene prirodne vrijednosti iz stava 1. ovog člana raspoređuju se u razrede:

- međunarodnog značenja;
- federalnog značenja;
- kantonalnog značenja.

Sve prirodne vrijednosti koje su zaštićene do stupanja na snagu ovog Zakona, ostaju pod zaštitom (Zakon o zaštiti prirode, Član 19, SN FBiH broj 66/13 od 28.8.2013. godine).

Nadležnost u oblasti zaštite prirode u Bosni i Hercegovini regulirana je na entitetskom i nivou Brčko Distrikta BiH. IUCN kategorizacija je uvrštena i u Zakon o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj 66/13), Zakon o zaštiti prirode Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 20/14) te Zakon o zaštiti prirode Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, broj 24/04), čime postala obavezujuća za kategorizaciju zaštićenih područja u Bosni i Hercegovini.

Nesumnjivo je da Bosna i Hercegovina ima mnogo veći broj prirodnih vrijednosti koje zaslužuju da budu zaštićeni nekim od vidova zaštite. Nažalost, još uvijek ne postoji dovoljno funkcionalan sistem zaštite, koji bi obezbijedio da se rijetke i ugrožene vrste, kao i visokovrijedni prirodni pejzaži stave u funkciju zaštite, odnosno da se sa njima postupa u skladu sa principima održivog razvoja. U prilog tome svjedoči i činjenica sa Bosna i Hercegovina nema na državnom nivou ministarstvo koje će se baviti programima zaštite prirode i okoliša. Aktivnosti iz u oblasti zaštite prirode na

državnom nivou odnose se na sprovođenje međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine - praćenje i koordinacija pripreme za zaključivanje i implementiranje međunarodnih sporazuma; koordinacija za projekte u saradnji s međunarodnim organizacijama, programima i fondovima; te koordinacija saradnje sa institucionalnim strukturama u BiH, entitetima i Distriktu Brčko. Na državnom nivou te nadležnosti uglavnom pripadaju Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, a manjim dijelom Ministarstvu civilnih poslova Bosne i Hercegovine.

2.2. Upravljanje zaštićenim područjima

Zaštićena područja prirode u Bosni i Hercegovini su oni dijelovi državne teritorije koji su značajni po bioraznolikosti, relativnoj očuvanosti izvornog krajolika i/ili estetsko-turističkih potencijala. Kategorizacija je izvršena prema pravilima Međunarodne unije za zaštitu prirode (IUCN) te je zaštićeno 37 područja. Nažalost, brojni su primjeri gdje su određena prirodna područja zaštićena, ali se istima ne upravlja na adekvatan način. Brojni su razlozi, a najčešće ne postoji adekvatan upravitelj ili ukoliko postoji područjem se ne upravlja u skladu sa namjenom zaštićenog područja. Brojni su lokaliteti sa ovim problemom, tako npr. Spomenikom prirode Prokoško jezero na Planini Vranica (slika 1) upravlja općina Fojnica što je u suprotnosti sa Zakonom o zaštiti prirode. Takav pristup je omogućio destruktivan antropocentrični uticaj i realizaciju interesa različitih interesnih skupina, a sve na teret prirode. Izgrađeni su brojni objekti bez dozvola gdje se pružaju ugostiteljske usluge, te je ugrožen jezerski bazen i biodiverzitet. Takođe i Park prirode Hutovo blato radi hidroelektrana izgubio je oko 50% vodnog kapaciteta u posljednjih 40 godina, dok je mulj začepio brojne podzemne kanale. Ono što je u ekspanziji jeste eksploatacija prirodnih resursa na

lokalitetima zaštićenih područja što dodatno narušava prirodne ambijent, ali i autohtonu floru i faunu. U Nacionalnom parku Sutjeska je planirana izgradnja četiri mini hidrocentrale, projekat je trenutno na čekanju radi usvajanja Prostornog plana. Problemi su evidentni i u sklopu močvarnog kompleksa Bardača koji je privatiziran i pretvoren u poljoprivredno zamljište, gdje je od ukupno 11 jezera samo jedno ostalo. U ovakvoj situaciji zaista se javlja razmišljanje koje ide u smjeru da je taj ekstrovertni antropocentrični uticaj čovjeka u prirodi usljed prevelike i nezasite osvajačke želje, zaboravio prirodu i od nje uzima mnogo više, nego što joj vraća. Sudeći po viđenom sve što je veći razvoj tehnike i ljudskog uma, sve je manja briga za ono što nam je od životne važnosti.

Kao logična pitanja u ovom slučaju su sljedeća:

- Da li se ljudska populacija suočava sa ekološkim izazovima širokih razmjera?
- Da li se to i sam čovjek okrenuo protiv prirode?
- Da li nam usljed ovakvog odnosa prema prirodi zaista prijeti ekološka katastrofa?
- Kada će savremeni čovjek shvatiti značaj i vrijednosti prirodnih resursa?
- Ko nam može pomoći da se ovo stanje uma prevaziđe?
- Koliko vremena treba proći da bi se adekvatno pristupilo u konzervaciji prirode?

Logičan i svrsishodan odgovor bi trebao biti na liniji da je neophodno sistemski urediti ovo područje u skladu sa EU dokumentima te da je to jedini ispravan način i put ka očuvanju zaštićenog područja i prirode uopće koja je u Bosni i Hercegovini veoma ugrožena.

Slika 1. Panorama Prokoškog jezera (Foto: N. Tolja)

3. ZAŠTITA OKOLIŠA

Okolina ili okoliš (eng. nature conservation) je pojam za cjelokupnost prirodne i po čovjeku stvorene (antropogene) okoline, tj. skup biotskih faktora (živa priroda) i abiotskih faktora (neživa priroda: stijene, tlo, voda, zrak) te njihov odnos (Kosović, 2008). Zaštita okoliša podrazumijeva poduzimanje odgovarajućih aktivnosti i mjera koje imaju za cilj sprečavanje onečišćenja i zagađenja okoliša, sprečavanje nastanka šteta, smanjivanje ili eliminacija nastale štete u okolišu te povrat okoliša u stanje prije

nastanka štete. Evropska politika zaštite okoliša temelji se na načelima opreznosti, preventivnog djelovanja i uklanjanja onečišćenja na samom izvoru, kao i na načelu „onečišćivač plaća”. Višegodišnji programi djelovanja za okoliš okvir su za buduće aktivnosti u cjelokupnoj politici zaštite okoliša. Oni su sastavni dio horizontalnih strategija te se uzimaju u obzir prilikom međunarodnih pregovora na temu okoliša. Ključnu ulogu ima i sama provedba. Princip uključivanja javnosti u procese donošenja odluka i sprovođenja politika zaštite životne sredine, od presudnog je značaja, jer bez adekvatnog djelovanja pojedinaca na lokalnom nivou, ni šire politike i njihove implementacije ne mogu dati željene rezultate. Osim toga, uključivanje javnosti u pitanja zaštite životne sredine, omogućava kontrolu nad ovim procesima, tj. jačanje civilnog društva i njegovih funkcija u ekološkim pitanjima. Pravo građana da budu informisani o ekološkim pitanjima, kao i da učestvuju u donošenju odluka o tome, neophodna je osnova nastanka i jačanja njihove ekološke svijesti (<http://www.rec.org.ba/arhus.htm>).

3.1. Okoliš u Bosni i Hercegovini

Na osnovu podataka navedenih u Federalnoj strategiji zaštite okoliša razvoj politike okoliša u Bosni i Hercegovini ima za cilj jačanje centralnih vladinih institucija odgovornih za okoliš i razvoj relevantnih politika, kako bi se poboljšalo održivo upravljanje okolišem u Bosni i Hercegovini. Implementacija smjernica održivog razvoj omogućava dugoročni razvoj Bosne i Hercegovine, što je potvrđeno potpisivanjem većine značajnih Međunarodnih ugovora (konvencija) o okolišu. Osim toga Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska su usvojile set zakona o okolišu, koji su utemeljeni na ključnim načelima zaštite

okoliša. Osim u zakone, načelo održivog razvoja treba integrirati u zvaničnu politiku i programe, jer će politika održivog razvoja, osim poboljšanja stanja okoliša, pomoći Bosni i Hercegovini da napreduje na svom putu ka punopravnom članstvu u Evropsku uniju.

Nadležnost vezane za zaštitu prirode u Bosni i Hercegovini su na entitetskom nivou i na nivou Brčko distrikta. Zakonski akti u kojima su nadležnosti zaštita prirode, su Zakon o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 66/13) za Federaciju Bosne i Hercegovine, Zakon o zaštiti prirode Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 20/14) za Republiku Srpsku i Zakon o zaštiti prirode Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, broj 24/04) za Brčko distrikt. U okviru ovih zakona su nadležnosti vezane i za zaštićena područja, kategorije zaštićenih područja kao i postupak zaštite. Kada je u pitanju praćenje i koordiniranje priprema za sklapanje i primjenu međunarodnih sporazuma, realizacija projekata u saradnji s međunarodnim organizacijama, programima i fondovima, koordinacija saradnje sa institucionalnim strukturama u BiH nadležnost pripada ministarstvima na državnom nivou. Okolinska politika Bosne i Hercegovine je multidisciplinarno usmjerena na zaštitu životne sredine, povećavanjem teritorije zaštićenih područja po uzoru na ekološki osviještene zemlje s posebnim akcentom na očuvanje prirodnog ambijenta, autohtone flore i faune. Dosadašnja istraživanja životne sredine u Bosni i Hercegovini potvrđuju tezu da je ovo zemlja biološke i geološke raznolikosti te da je neophodno primjenom adekvatnih okolinskih alata unaprijediti i očuvati prirodne blagodati. Međutim, problem se javlja usljed neadekvatne primjene usvojenih Zakona, potpisanih Konvencija, protokola i ostalih akata važnih za očuvanje životne sredine. Pored svega navedenog jedan od

ključnih problema predstavlja i nedovoljan broj ljudskih resursa zaposlenih na poslovima koji se bave okolinskim programima.

3.2. Okoliš u Ustavima u BiH

Ustav Bosne i Hercegovine član III definiše odgovornosti i odnose među institucijama Bosne i Hercegovine i njena dva konstitutivna entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republike Srpske (RS). Sektor okoliša i voda nije jasno definiran Ustavom, kao ni nadležnosti države Bosne i Hercegovine, niti nadležnosti entiteta. Međutim, prema članu III.3c, "Sve vladine funkcije i ovlasti, koje po ovom Ustavu nisu izričito dodijeljene institucijama Bosne i Hercegovine, pripadaju entitetima." Stoga, pitanje okoliša pripada entitetima. To znači da entiteti regulišu pitanja okoliša svojim zakonima, propisima i standardima. Međutim donošenjem Zakona o ministarstvima i drugim upravnim organima Bosne i Hercegovine u martu 2003. godine, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa dobiva nadležnost da se na državnom nivou bavi problematikom zaštite okoliša, te pitanjima prirodnih resursa (Službene novine BiH, No. 5/03).

3.2.1. Ustav Federacije Bosne i Hercegovine

Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine se definira podjela nadležnosti između Federacije i konstitutivnih kantona sljedećim redoslijedom:

- U isključivoj nadležnosti Federacije je opća politika iz oblasti ekonomije, energetike, finansija i korištenja zemljišta (član III.1, b, f i I);

- Zajedničke nadležnosti Federacije i kantona su, npr., zdravstvo, okolišna politika, turizam i korištenje prirodnih resursa (član III.2);

(na ovim područjima, ovlasti Federacije i kantona se mogu vršiti "zajednički ili

odvojeno, ili od strane kantona koordinirano od strane Federalne vlade") (član III.3.1);

- Kantoni imaju sve odgovornosti koje nisu jasno date Federaciji (član III.4.1).

Poslovi koji se tiču sektora voda su javne usluge, korištenje lokalnog zemljišta, lokalna postrojenja za proizvodnju energije i kantonalni turizam.

Okolišna politika i korištenje prirodnih resursa, uključujući vode, predstavljaju odgovornost kako vlada Federacije tako i Kantona. Ove odgovornosti se mogu izvršavati zajednički ili odvojeno, u zavisnosti od prilika, ili od strane Kantona, koordinirano od organa Federacije. Kantoni i Federacija su, prema Ustavu, dužni da se konsultuju po pitanju obavljanja ovih dužnosti. Prema Ustavu Bosne i Hercegovine, općine će primjenjivati samoupravu kad su u pitanju lokalni problemi. Svaka općina će imati statut koji mora biti u skladu sa Ustavom Federacije i ustavima kantona i u skladu sa bilo kojim relevantnim kantonalnim propisom (Službene novine FBiH, Br. 1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 60/02, 18/03, 63/03).

3.2.2. Ustavi kantona

Federacija Bosne i Hercegovine se sastoji od deset kantona. U skladu sa Ustavom Federacije, kantoni imaju sve nadležnosti koje nisu jasno dodijeljene Federalnoj vladi. Kantoni primjenjuju samoupravu putem svojih sopstvenih zakonodavnih, izvršnih i sudskih tijela. Svaki kanton ima sopstveni Ustav i Vladu. Kantonalni ustavi moraju biti u skladu sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine (član V.4). Kantonalne vlade su odgovorne za izvršavanje i sprovođenje kantonalnih strategija i zakona, odluka bilo kojeg kantonalnog ili Federalnog suda i odgovorni su za ona pitanja koja im dodjeljuje Federalna vlada. Kad je u pitanju okoliš, svi kantonalni ustavi također nalažu da su i Federacija i kantoni nadležni za okolišnu politiku, u skladu sa Federalnim

Ustavom. Kantonalni ustavi omogućuju uspostavu kantona kako bi se koordinirale i harmonizovale strategije i aktivnosti od zajedničkog interesa. Kantoni imaju mogućnost da prenesu svoje nadležnosti na općine i/ili Federaciju. Međutim, takav prenos do sada još nije učinjen i ne postoji sporazum o zajedničkom sprovođenju ovih odgovornosti između Kantona i Federacije. Osnovne funkcije i zadaci koji se odnose na vode i koji su povjereni kantonu uključuju izdavanje dozvola i raspodjele vodnih resursa u okviru njegovih nadležnosti (kanalizacija, navodnjavanje, vodosnabdjevanje, plovni putevi, hidro - energija, zaštita voda). Svaki kanton ima ovlasti da delegira ili prenese odgovornost na općine na svojoj teritoriji ili na Vladu FBiH, (član V.2) (Funkcionalni pregled sektora okoliša u Bosni i Hercegovini).

5. ZAKLJUČAK

Bosna i Hercegovina kao zemlja biološke i geološke raznolikosti na putu ka Evropskoj uniji zaštitu prirode u dokumentima stavlja kao jedan od ključnih imperativa za budućnost.

Nadležnost u oblasti zaštite prirode u Bosni i Hercegovini regulirana je na entitetskom i nivou Brčko Distrikta BiH. IUCN kategorizacija je uvrštena i u Zakon o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj 66/13), Zakon o zaštiti prirode Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 20/14) te Zakon o zaštiti prirode Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, broj 24/04), čime postala obavezujuća za kategorizaciju zaštićenih područja u Bosni i Hercegovini. Nažalost, niska stopa svijesti o značaju prirodnih resursa u Bosni i Hercegovini rezultirala je stanjem da se nadležne institucije sve manje bave programima zaštite životne sredine, dok Organizacije civilnog društva javno zagovaraju očuvanje i upravljanje zaštićenim

područjima, ali bez nadležnosti. Podjeljene nadležnosti, inertan inspekcijski nadzor i ne postojanje adekvatnih sankcija u sektoru okolinske politike su svakako otežavajuće okolnosti u ovoj oblasti što dovodi do deforestacije i desertifikacije prirodnih predjela. U cilju poboljšanja i uređenja stanja okolinskih politika u Bosni i Hercegovini neophodno je u što kraćem roku uskladiti zakonske i podzakonske akte sa aktima Evropske unije, praktično primjeniti iste te raditi na liniji održive ekološke budućnosti u Bosni i Hercegovini za što postoje prirodni preduslovi.

LITERATURA

- [1] Dudley, N. (2008). Guidelines for Applying Protected Area Management Categories, Gland, Switzerland: IUCN. x + 86pp.
- [2] Federalno ministarstvo okoliša i turizma (2009). Strategija zaštite okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 2008-2018. Bosna S Oil Services Compnay, Institut za hidrotehniku Građevinskog fakulteta u Sarajevu & IPSA Institut d.o.o. Sarajevo.
- [3] Federalana strategija zaštite životne sredine (2009).
- [4] Funkcionalni pregled sektora okoliša u Bosni i Hercegovini. (2011). UN, Ženeva.
- [5] Graham, J., Amos, B., Plumptre, T. (2003). Governance Principles for Protected Areas in the 21st Century, Institute On Governance Policy Brief No. 15, Ottawa: Institute on Governance (IOG).
- [6] Kosović, N., (2008). O ekologiji i agroekologiji povrtnarskih vrsta. Univerzitet Džemal Bijedić, Mostar.
- [7] Ray, G. C. (2004). Reconsidering ‘dangerous targets’ for marine protected areas, Aquatic

- Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems 14(2), 211-215.
- [8] Strategija i akcioni plan za zaštitu biološke raznolikosti Bosna i Hercegovina je 2008-2015. (2008). Sarajevo.
- [9] Ustav Srednjobosanskog kantona, Službene novine 1/97 (1997). Travnik.
- [10] Zakonu o zaštiti prirode (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine 66/13).
- [11] Western, D., Wright, R. M. (1994). The Background to Community-based Conservation, u: Western, D., Wright, R.M. i Strum, S.C. (Eds.), Natural connections: Perspectives in community-based conservation, Island Press, USA.